

השכל העליון מתקשר ואדם בו יתברך לגמרי ואין להתאריך עוד:

ודבר זה בארו חכמים במסכת ברכות (נ"ח ע"א) תרואה חכמי אומות העולם אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר דם ותרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. ומה הערש בין זה לזה, אבל ההפך אשר יש בין זה לזה כי לשון נתינת משמע אינו מן עצם החכמה שהיא אל השי"ת, כי האומות אומר עליהם ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם, כי במה שהם בשר ודם חמרים השפיע השם יתברך להם חכמה, ואין זה מן אמתת חכמת השם יתברך שהיא נבדלת אלוהית. אבל לישראל השפיע החכמה העליונה והאלוהית. ואל יקשה לך כי דבר זה אי אפשר שיהיה ואדם משיג חכמת השם יתברך. אין זה קשאי כי התורה הוא משפט השם יתברך, ואף כי נראה כי הם דברים גשמיים מכל מקום השכל שבתורה הוא השכל נבדל אשר נתן משפט שכלי לגמרי לישראל. כי אין תדבר תולת בעומק ותחכמה, אף כי בודאי סעמי ותורה הם עמוקים עד כי אין סוף לעומק הזה מכל מקום אף דברים תגלים שהם בתורה הם שכל אלוהי נבדל לגמרי. ולכן אמרו במדרש (איכה רבה פ"ב) אם יאמר לך אדם יש חכמה בנים תאמין שנאמר והנבדלי חכמה מאדום אבל אם יאמר לך יש תורה בנים אל תאמין שנאמר מלכה ושריה בנים אין תורה כי אין חכמי האומות ראויים אל שכל ואלוהי הנבדל שהוא התורה. וכך הם דברי הרמב"ם ד"ל בתוכו כי מה שאמרו חכמי האומות במה שהוא תחת גלגל חידה יש לשמוע להם כי היו חכמים בעולם הטבעי, אבל מה שאמרו במה שהוא למעלה מן גלגל חידה שזהו מה שאחר הטבע אין לשמוע להם, כי היו חכמים בעולם הטבעי אבל למעלה מן הטבע וחכמה זאת חכמת אלוהית אין לשמוע להם. ומה שאמרו שחכמת הטבע נקראת חכמה גמורה שהרי אין מחלק בין חכמת ישראל ובין חכמת האומות. רק כי לישראל נתן חכמה מפיז וכמו שאמרו אשר חלק מחכמתו ליראיו, הנצל חכמת האומות אשר חלק מחכמתו לבשר ודם אבל שם חכמה עליה רק שאין חכמתן חכמה אלוהית נבדלת מן הגשמי לגמרי. ואם כן מה נראה כי יש ללמוד חכמת האומות. כי לפי

אלוהי. וכך כאשר יש דעת באדם מתעלה ואדם ממדריגה הגשמית אל המדריגה הנבדלת ולפיכך אמר בה נתן בין שתי אותיות השם. כלומר שבשביל שהמקדש נתן בין שתי אותיות השם מורה גם כן על שיש לבית המקדש דביקות לגמרי בו יתברך, והוא מוציא העולם ממדריגה הגשמית אל מעלה עליונה והאלוהית. וכך הדעת נתן גם כן בין שתי אותיות השם, שעל ידי הדעת יצא האדם ממדריגה גשמית אל מדריגה והאלוהית. והתבאר כי קבעו ברכת אתה חונן לאדם בתולדת ברכות אמצעיות, כדי לחבר הברכה עם שלש ראשונות שהם שבת הקדוש ברוך הוא בלבד, כי בודאי השם יתברך מזהה מתים ולא שייך בזה תפלה, וכך פירש אתה חונן לאדם דעת כי משפיע הקדוש ברוך הוא לכל אדם הדעת מן הטעם אשר בארנו. וכן בברכת את צמח דוד מורה וכו' אין הברכה מתחלת תצמיח לנו צמח דוד כמו שאר הברכות שמע קולנו, כי כבר הבטיח על מלכות בית דוד האלו אמר תצמיח לנו מזה צמח דוד וזה משמע כי אפשר שלא יבא, אבל אמר את צמח דוד שראוי שיצמח ועל כל פנים יצמח ודבר זה תצמיח במזהר בימינו. ומאחר כי התבאר לך כי על ידי הדעת הוא הקשור והתבדל בו יתברך כמו שנתבאר למעלה, ואם כן ישראל שהם בנים אל השם יתברך ראוי להם הדעת והיתירה שעל ידי הדעת הוא הקשור והתבדל בו יתברך כמו שאמר מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, וישראל שהם בניו והוא יתברך מרחם עליהם כרחם אב על בנים ראוי להם דעת והיתירה. וזה שאמר במדרש למלך שהיה לו בן וכו' שבשביל שהוא בנו נותן לו מפיו הדעת והתבונה וההפך אשר יש בין ר' יצחק ור' לוי, כי לדעת ואחד נותן לו מחתיכה שבפיו והחתיכה הוא מקצת בפיו ומקצת אינו בפיו ונותן לו מאותה החתיכה, וכן השם יתברך מחלק אל ישראל מחכמתו ומכל מקום לא אמר כי ישראל מקבלים השכל העליון הנבדל לגמרי. ואחד מהם אמר כי נותן לבנו מה שהוא לגמרי בתוך פיו לא מן החתיכה שהיא תוך פיו, דהיינו שחכמת ישראל נבדלת אלוהית לגמרי. וזה שאמר כי נותן לו מן הפוצטלין שבתוך פיו. ומחלוקת שלהם דבר עמוק מאוד בהשכל אשר הוא לחכמי ישראל, ושניהם אמרו כי על ידי